

Isiksuse psühholoogia

Koostanud Ülle Irdt

Isiksuse psühholoogia

- **Isiksus** = ainulaadse mõtlemise, tunnete ja käitumisega indiviid
- Isiksusepsühholoogia uurib isiksust, tema erinevust teiste inimestega võrreldes (Oluline mõjutegurite uurimine)

Isiksuse psühholoogia

- **Tunnusjoonte teooria**
  - Pärilikkuse osatähtsus rõhutamine (Raymond Cattelli isiksuseteeooria, Hans Eysencki isiksuseteeooria, jne.)
  - Olemas teatud hulk isiksuseomadusi, mis on omased kõikidele inimestele
  - Omadused on mõõdetavad, võimalik väljendada graafiliselt, skaalal

Isiksuse psühholoogia

- Sigmund Freudi psühhoanalüütiline teooria
  - Lapsepõlv?
  - Alateadvus? (armukadedus)

Isiksuse psühholoogia

- Kaitsemehhanismide kasutuselevõtmine
  - Repressioon e. tõrjumine (mõtete blokeerimine)
  - Regressioon e tagasimineku (suitsetamine = luti imemine)
  - Ratsionaliseerimine (asjade paremaks mõtlemine)
  - Vastandreaktsioon
  - Projektsioon e ülekandmine (kes teisele ütleb, see ise on)
  - Eitus . Pole häda midagi!
  - Asendamine: suunan viha teisele

Isiksuse psühholoogia

- **Kognitiiv-käitumuslikud teooriad**
  - Keskkonna mõju? (kogemused, õppimise osakaal)
- Julian Rotteri kontrollikeskme teooria
- Seesmise e **internaalse kontrollikeskme**ga inimene
  - Kõik mida inimene teeb, sõltub temast endast
- Välise e **eksternaalse kontrollikeskme**ga inimene
  - Kõik, mida inimene teeb, sõltub olukorrast, kuhu ta on sattunud

Isiksuse psühholoogia

- **Stressitaluvuse teooria**
  - A – tüüpi inimesed: orienteeritud saavutustele
Pidevalt kiire, ei oska hästi lõõgastuda. Püüd olukorda kontrollida
  - B – tüüpi inimesed: aega küll
- **Õppimine eeskuju najal (Albert Bandura)**
  - Nt. agressiivsed inimesed saavutavad midagi.

Isiksuse psühholoogia

- Isiksuse omaduste uurimiseks testid:
kasutusel juba Vanas - Egiptuses
preestriseisusesse pürgijatele:
  - Kuulamine, vestlemine
  - Hirmutamine
  - Kuulamis-, vaikimis- ja tööoskuse kontroll
  - Julgusproov: tule ja veega, maa-alused käigud
  - Kaunis naine

Isiksuse psühholoogia

- Testide jaotus:
  - **Objektiivtestid**
    - Välistatakse katseisiku ja teiste inimeste arvamusel, järeldusi tehakse ainult katseisikule antud ülesannete alusel
    - Inimene ei tea, mida antud ülesandega tegelikult mõõdetakse, jälgitakse (neurootilisuse jälgimine kätetöö kiiruse uurimisel)

Isiksuse psühholoogia

- **Projektiivtestid** (ülesannete lahendamisel projitseerib inimene nendesse ka omaenda omadused ja alateadlikud tendentsid)
  - Hinnangtestid (Ütle, kes on su sõber, ja mina ütlen, kes oled sina. Värvide valimine)
  - Konstruktiivtestid – ehita, joonista (paigutus, detailiderohkus jne)
  - Tõlgendustestid - tindiplekitestid
  - Assotsiatsioonitestid (leia seostuv sõna)

Isiksuse psühholoogia

- **Isiksuse küsimustikud:**
  - Temperamenditestid (tunnusjoonte teooria)
    - Eysencky test
    - Käitumisviisid seotud isiksuseomadustega-rõhk käitumisel
    - Ühe omaduse mõõtmise paljude küsimuste alusel
    - Tavaliselt ei saa isik aru uuritava omaduse tähendust
  - Huvide ja väärtusomaduste testid
    - Elukutse, tegevusala, hobi
    - Orientatsioonitüüpe 6: realist (praktik), intellektuaal, sotsiaal, konventsionaal, ettevõtja, kunstnik